

Vallomások a Karancs–Medves vidékéről

Fancsik János könyvének köszönetével késésben vagyok. Ígéretem ellenére körmömre égett, pedig már idestova egyéves. Fotóalbumról van szó, ami műfajilag a könyv és album határán álló kiadvány. Mégis e vallomások esetében akár a szó, akár a kép vonatkozásait nézem, végül a képeket kell fagatnom, miégre születtek!? A fotó ma – mondhatnám – népművészeté lépett elő, mert alig van család, ahol ne lenne fényképezőgép, a Pajtástól kezdve a legbonyolultabb japán masinákig! Minden műfaj, ilyen. Mindenki ír, rajzol, de ez az alkotás – hogy valakiknél e műfajokban magas művészetté formálódik-e tudjuk nem „váteszti”, de van, számolnunk kell vele, így vagyunk gazdagabbak. . .

Szabálytalan a késedelmem, s ha az okát keresem, az elhúzódo meditációban lelem meg.

Mondhatnám, felelősségteljesebb a kor, nem amolyan ipartestületi!

S felmerül a kérdés, hatásos lehet-e az olyan vállalkozás, ami nem holmi harcias műfajjal, de mégis szenvedélyes szépségkereséssel végzi a dolgát, ahol a szubjektum átvilágít egy-egy őszi faágon, megcsillan egy tavaszi csillagvirágon?!

Önkifejezésében mennyire tágítható ez a szépségtartomány? . . . S Nagy László – „emberarcú” – világa jut eszembe, ami viszont nincs tűnőfélben, nagyobb rá a kereslet, mint bármikor!

Fancsik János műfajába belefér a zene, a festészet, a video, ami a

fotóban együtt található a maga totalitásában, amolyan fancsiki látomások, élvezetes tájélmények, ahol ez együtt van az igazi valósággal, s nem érzi az ember, hogy averzióval viseltetne az új fotógrafikai eljárások iránt. „Csupán” a hite van itt, valami sajátos szépségélményt közvetít, beemelve egy magasabb esztétikai szférába, ahol a mélységélmény feledteti a játékos elvonatkoztatást, mert itt az öröm van je'en, az elgondolkodtató, a féltő öröm, ami viszont a megismerés sajátos eszközén, a fotón keresztül a mindennapi és tudományos megismerés között olyan sajátos szépségtartományt fedez fel, ami itt válik nyilvánvalóvá, s lesz az emberi megismerés örömforrásává, azaz művészetté. . .

Bármennyire nyilvánvalónak tűnik, mégis elmondhatom, műfaji korlátozottsága a fotóművészetnek a legnagyobb, mert itt az elhagyás, hozzáadás – már-már manipulációt követel, s itt ha kilátszik a lóláb, leleplező! Itt nem kelt ingerültséget semmi, mert a válogatás dilemmája nincs jelen, úgy érezzük – látjuk –, ez a természet egy darabja, megmásíthatatlanul igazi szelete a valóságnak, csak ez már magában is fogalmi kérdés; tudatos is, természetes is, kiiktatódik mégis a csak ösztönös, ha művészi! Érezzük, nincsenek kiagyalt képkivágások – ami elszegényítené, elfújná himpórárt!

Itt inkább birtokbavételről van szó! Az is lokálpatriótává válik,

aki soha nem – csak a könyv hatására – jár a Palócföldön! Itt a birtokbavétel természetesen csobog, mint a tiszta forrás, ami műélvezetté kristályosodik, s kedvet kap az ember, hogy „féltsé” – a világot!

Azaz azonosítsa a művészi élményeknek egymáshoz és a valóságos életben törvényszerűen meglévő, létező viszonyát, az ezekhez való sokszor tragikus híreket hallató és sejtető folyamatokhoz.

Az is értéke a könyvnek, hogy részqualitásai egyenletesek. Olyan természeti tartalmakat ragad meg, ahol egymásból folynak természetes renddel a Karancs–Medves lényeges élményre számot tartó meglepetései.

Itt érzi igazán az ember, hogy ha az alkotó a legmindennapibb ember is, a néző-olvasó által „csak” vele válhat és válik Fancsik János művésszé!

A gyötrelem, a spekuláció is hiányzik a fotóskönyvből, mert természetes erőfeszítése egy a civillel elhihető – legalábbis ezt az érzést sugallja –, hogy nem bravúrról van szó! S itt a könyv értéke!

A lelkiileg felborzolt állapotot, az elmélyülést, a féltést, a mindennapok gyönyörűségét élteti meg velünk, szemben a divattal, ahol a fotóművészet átcsúszik egy mikrobiológiai, egy mikro-, vagy makrovilági tudományos vágány kifordított hátoldalára, s itt nem érdem az érthetlenség, az „ugyan mire való”(?) dilemmája!

Fancsik János műveiben az élvezetes gyönyörködés aktív, cselekvő műélvezetté válik! A néző úiraalkotva bebarangolja a tájat, „kirándul” egy eddig számára ismert, csak nézett és nem látott világba! Így lesz művészete a velünk való azonosság! Tele esztétikummal, a szépség helyére és rendbe

tett serénységével – s mégis a mindennapi életben vagyunk!

Nem artikulál a hangja, társadalmi szereppé válik, azaz tudatformává a képek sorozata, s ez olyan konzekvenciához vezet el bennünket, ami a hová, a valahová tartozás szépségi demokratizmusát hordozza, azaz képviseli. Itt az érték a fogyasztás, az ízlésbeli differenciáltság – felemelő, azaz hiánypótló!

Ideológiai formálódásunk most virulensebb szakaszán a szépségtudat kézenfekvőbben simul bele – sokszor harc árán is – a társadalmi szövetébe, mert az életmód-életforma, az „élni a szépet” elve is szerves kapcsolatot jelent a társadalom mai, egészségesen vitában fejlődő bonyolult problémarendszerével, ami végső soron mégis az emberért történik.

Az ízlés – mint problémakör –, talán a legszükségeltetettebb a szocialista igény kimunkálásában, magában a teremtés szférájában is, tehát kézenfekvő, hogy a *Vallomások a Karancs–Medves vidékéről* több és más is, mint fotóalbum. Gazdasági-politikai tettel is összefüggő produktum. A valóság megváltoztatására irányuló, a halhatatlanság ösvényeit megérintő gyalogúton nőtt tájak, ahol a líra erővonalai futnak bele a társadalom jobbitó szándékú, világnézeti összetevőibe...

A rácsodálkozás itt a bele nem nyugvás, azaz a szépséggel sáfárkodó felelősség is egyben. Közvetlen esztétikai befolyásolás, apellálva a kulturális fórum jogán a közvélemény felelősségére is!

Itt az ízlés, a művészeti fotó provokatív szépségét képviseli az alkotó, mert itt a vélemény maga a mű, maga teljességében, intenzíven figyelmeztető is, miután ízlés és világnézet között szerves a kap-

csolat – ha áttételesen is –, de összefüggésük ott ragadható meg, ahol elméleti-esztétikai állásfoglalássá lép elő az ízlés, mint olyan.

Fancsik János könyve tehát „ügy”, sikerügy, a maga nemében. Itt nem csak művészt avattunk, hanem már olyan minisztériumunk is lett – azóta –, aminek ez a művészfelfogás és nemzeti felelősség és érték a „dolga” közé tartozik. Társadalmi hatásában ma aktivizáló tényező, tehát a művész megérezte korszerűsége össznépi szükségességét. A szépség a természetből táplálkozva ma – hogy úgy mondjam – mozgalom. Környezetformáló erőterek vannak a képek tartalmi hordozó elemeiben, az ízléskultúra feljlesztését célzón pedig ilyenek a címek: Galambvirág, Kardos madárisisak, Téli hajnal a Salgón, A Magas-Tátra Salgóról, Mocsári golyahír. . ., na és természetesen a kísérő szöveg!

A „Személyes szavak az olvasóhoz” külön litániát érdemelne! Nemcsak része a könyvnek, de marasztaló, szép üzenet is – *Praznovszky Mihály* tollából.

A Szerző útítársának, Feleségemnek ajánlom – megejtően szép gesztusa – szerelem!

Szervesen kapcsolódnak és építik fel a könyvet egészé!

A Karancs, Medves, Ipoly-part, ha ugyan más-más alaptónusokon is jelenik meg, minthogy itt részéről van szó, könyvszerkesztési gyakorlat szerint az olvasó-néző eligazítására megérdemelt volna egy tartalomjegyzéket is.

A Petőfi Nyomda Kecskemét, mondhatom, nemzetközi színvona-

lú könyvteremtő munkáját ismerve, már szinte természetesnek vesszük, de dicsérjük!

Az külön érdeme a tördelésnek, hogy nem „kifutóra”, hanem zár: egységben a teljes kép hitelével hozta a reprodukciókat, világos, változatos képméretekkel, a színek pedig „hiszem” – megegyezőek a művész által adott alkotásokkal.

A címodal színben, a betűk típusában, egyáltalán könyvművészeti szempontból – nem elégitenek ki, ez a legszegényebb rész, az érték belül van! De! Ne keseregjünk! A személyes erőfeszítések megvalósultak a Palócföld öröme; a közéleti igényű mű méltán számíthat a befogadói élmény mélységére!

Itt a mű a rendben, szépségben, esztétikai harmóniában testesül meg, az országosan eddig ismert és felállított mércét ebben a műfajban tisztán énekelten, nem a vidékiség jelentkezésével, hanem az országos véráramot is gazdagítva minden aránytévészttől mentesen.

Egyenletes színvonalú művészeti alkotás született, amely nem utolsósorban nekünk lokálpatriótáknak szívmengető sikerélmény, az ide látogatóknak lencsével felfestett turistajelző, ez is a haza egy darabkája. . . Köszönet a gondozó Nógrád Megyei Múzeumok Igazgató:ágának, mindazoknak, akik világra segítették a művet!

Fancsik Jánosé pedig legyen a mindnyájunk nagyrabcsülő öröme meglepetése, hogy vele gazdagabbak lettünk egy alkotóval!

CZINKE FERENC

Ára: 16,- Ft

palócföld
TÁRSADALOMPOLITIKAI, IRODALMI, MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT 1988/4 · XXII.

1988 SEP 05

1988 SEP 4